GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $^1/_4$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2^1/_2$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVIII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 1. **Brasiovu 14/2 Ianuariu** **1875.**

Brasiovu 31 Dec. st. v. 1874.

O miscare neindatenata se observa astadi in publiculu romanu. Pre faci'a fia-caruia se manifesta o deosebita stare sufletésca. Betrani, barbati, femei, juni, tineri si copii, toti paru agitati si cuprinsi de nesce sentieminte si cugete febrili, toti se pregatescu si alérga se arunce o mana de tierina la mormentulu dileloru trecute si apoi se intorcu si cu facia vesela si senina, saluta si bineventéza vitoriulu. Este unu momentu de transitiune acest'a, este ajunulu anului nou. Da, este presér'a acelei serbatori, care vrendu nevrendu indémna pre omu, a aruncá o privire asupr'a reminiscintieloru din acelu periodu de tempu, care acum numai in suvenire mai are insemnetatea sa, — apoi a esaminá si cumpani aceste reminiscintie dupa valorea si ponderositatea loru si astfeliu a se inarmá pentru intempinarea si suportarea noueloru dificultati si vicisitudini, ce-lu astépta in calea ce mai are de a percurge, pana va avé se cada victima celei mai rigorése legi a naturei.

Nu credu inse se se afle anima romana, care se fi remasu nevulnerata de vitregimea anului espiratu. Inimicii conjurati si poporului romanu n'au intrelasatu nice in decursulu acestui anu, a nu indreptá cele mai grave lovituri asupra conditiuniloru sale de esistintia. Despoiatu de drepturile cele mai vitali si de libertatile cele mai cardinali, poporulu romanu se afla astadi imbrancitu si degradatu la rolulu miserei plebe contribuente de pre tempulu candu omulu se incepeá numai dela baronu. Boerii s'au scolatu pre facia contr'a lui, si nice unu mediulocu nu li se pare neumanu, neertatu si immoralu intru ajungerea scopului loru, ce tinde a despoiá pre romanu pana si de cele din urma remasitie ale averei stramosiesci. Dedati a trai din sudórea romanului, boerii maghiari fecera in tempulu din urma cele mai grele atentate asupra vietiei nationali a poporului romanu, si incordarile desperate ale inganfarii si arogantiei loru nu remasera tocmai fara nice unu succesu, dér' se scia dinsii, ca acestu succesu momentanu este prevestitoriulu caderei loru pentru totu-de-un'a.

Cá se marcamu situatiunea interna la finea anului 1874 n'avemu trebuintia se recapitulamu tóte acele esperimentationi si intreprinderi sisifice, la cari guvernulu ungurescu si-a luatu refugiulu, cá se salveze naiea statului de pericliulu ce o amenintia cu totala distructiune, ci va fi de a ajunsu se accentuamu cu tóta poterea cuventului, ca lucrurile in Ungari'a au ajunsu cu finea anului 1874 intr'o confusiune si complicatiune asiá de mare, incatu cea mai mica scuduire ar poté se prefaca in pravu si pulvere totu ce s'a edificatu de optu ani incóce. Administratiunea interna este asiatica, justitii'a e turcéss, bancerotarea sta cá sabi'a lui Damocle asupr'a vistieriei statului, basea drepturiloru politice este redusa si restinsa la prerogative de neamu si privilegie de casta, cu unu cuventu intregu organismulu de statu este asiá de defectuosu si de nenaturalu, incatu destramarea totale póte se se ivésca in totu momentulu.

Faimele ce se respandira in tempulu din urma, cumca in primavér'a anului 1875 are se se intample in Ungari'a o catastrofa cu grave consecintie, nu potu fi cu totulul totu lipsite de probabilitate. Numai despre cei indelungatu si greu morbosi se latiesce cate-odata faim'a, ca au moritu, desi in fapta ei n'au moritu inca, ci gemu si se svercolescu in patulu de suferintie.

Urcarea dariloru si a impositeloru, in locu se aduca Ungariei balsamu alinatoriu, i va procurá chiaru veninu omoritoriu. Unu statu, care ataca sorgintile de castigu si de esistintia ale civiloru sei, acel'a ataca chiaru esistinti'a sa, se sinuccide.

Amu ajunsu unu tempu, incatu chiaru si aerulu si se pare infectatu si plinu de miasmele corruptiuniì, injuriei, a speculatiuniloru si spoliatiuniloru scelerate. Cumca acésta perversa situatiune nu póte se mai aiba lunga durata ni-o probéza nu numai impulparile desperate ale omeniloru volnicei si ai violintieloru, ci si miscamintele ce se ivescu chiaru si in acele parti ale Ungariei, unde pana in tempulu din urma se credea, ca domnesce cea mai perfecta multiumire. Nemtii din nordulu Ungariei inca au inceputu a-si aretá pre facia nemultiamirea loru cu domni'a unguresca. Ei au luatu initiativ'a pentru formarea unei noue „partite a civiloru din Ungari'a", in sinulu careia potu avé locu tóte nationalitatile impilate de unguri, si astfeliu au dechiaratu resbelu bogrimei, in manile careia se afla frenele guvernarii. Libertate, egalitate de dreptu si progressu in cultura voiescu nemtii din Ungari'a, precum si toti ceilalti civi impilati de constitutionalismulu maghiaru, óra nu supremati'a si domni'a pentru unii, sclavi'a si robota pentru altii. Maghiaroniloru li-a succesu a paralisá incatu-va realisarea acestui scopu sub cuventu, ca elu e indreptatu contr'a patriei si a ungariloru. Cu tóte aceste inse prin paralisarea momentana s'a asecuratu triumfulu, ce va se urmeze mai apoi.

Aceste suntu colorile, in cari ni se presinta situatiunea interna la finea anului 1874. Dér' cu catu icón'a ce ni-o representa ele este mai palida si mai desperata, cu atatu sperantiele nóstre intr'unu viitoriu mai ferice, suntu mai basate. Nu ne trebue decatu resolutiune, perseverantia si energia in lupta, si dreptatea de atat'a tempu maltratata si insultata are se invinga. Animarea si interessarea de caus'a nationala, ce se manifesta din tóte partile, ne face a conchide inca de pre acum la resultatele favorabile ale miscaminteloru viitórie, ce se pregatescu in numele binelui natiunii.

Anulu vechiu a trecutu, lasandu dupa sine cea mai neplacuta si mai négra suvenire; poftimu deci natiunei romane si toturoru filoru ei adeverati **a n u u n o u f e r i c i t u !**

In Franci'a oper'a de restauratiune este aprópe gat'a. Pana ce intre diplomatii germani se schimbau notele referitorie la cestiunea, ca óre republic'a séu monarchi'a francesa ar' fi mai periculósa pentru Germani'a cea mare, pana atunci maresialulu presiedinte Mac-Mahon a avutu prudinti'a de a continuá si aduce la completare oper'a de restauratiune, inceputa de betranulu Thiers. In cursu de patru ani s'au sustienutu in Franci'a o forma de guvernare provisoria, cestiunile cele mari, referitórie la proclamarea definitiva a republicei séu la restabilirea monarchiei, s'au evitatu cu multa intieleptiune numai cá se nu provóce complicatiuni interne si astfeliu se impedece consolidarea si intarirea poporului francesu. Astadi inse, candu natiunea francesa se semte de nou in stare a poté da peptu cu inimiculu celu mai poternicu, astadi dicu, este de pucina importantia, ca ce guvernu si ce forma de guvernu se va stabilí mane in Franci'a. In 6 Ianuariu a. c. adunarea nationale s'a intrunitu de nou. Messagiulu lui Mac-Mahon, aretandu necessitatea infiintiarii unei a dóu'a camere, cerú, cá legea despre senatu se se puna catu mai curendu la ordinea dilei. Mai departe messagiulu dise, ca pana la 1880 corpurile legiuitórie se -si reserve deplin'a libertate, de a decide asupr'a formei de guvernare, ér' la casu, candu Mac-Mahon ar' mori, adunarea va decide, déca va sustiené acésta stare de lucruri pana la 1880, séu nu. Adunarea inse nu primi aceste propuneri. Ea respinse neamenat'a pertractare a legii despre infiintiarea unei a dóu'a camere si acceptá de mai mare urgintia desbaterea legii despre transpunerea potestatiloru de statu, precum si desbaterea legii despre armata. Din acésta causa **ministeriulu si-a datu demisiunea**, remanendu la conducerea afaceriloru pana ce lui Mac-Mahon i va succede a-si capetá alti consiliari in giurulu seu, ceea ce pana acum nu s'a intemplatu.

Precandu cealalta parte a Europei se bucurá de o pace armata, pre atunci in nefericit'a Ispania domnésce celu mai infricosiatu resbelu civilu. Multu sange a versatu si mari crudimi au inscenatu bandele pretendentului Don Carlos, cu tóte aceste inse republic'a ispaniola s'a sustienutu pana atunci, candu a cadiutu victima tradarii. De candu soldatulu Serrano a restornatu pre adeveratulu republicanu si marele patriotu Castellar, si a luatu insusi frenele guvernarii in mana, de atunci se potea prevedé cu positivitate, ca republic'a ispaniola nu va avé tempu se se consolidéze, ea va mori lovita chiaru din partea fiilor ei. In 31 Dec. 1874 Don Alfonso, fiiulu ex-reginei Isabella, fu proclamatu de rege alu Ispaniei, ceea ce s'a intemplatu chiaru cu consentiementulu lui Serrano. In 7 Ianuariu a. c. Don Alfonso ajunse in Marsili'a, de unde pleca mai departe spre Madridu. Cu urcarea junelui rege pre tronu s'a pusu capetu si desastruosului resbelu civilu.

Itali'a este ocupata cu regularea afaceriloru financiari, cari se afla intr'o stare deplorabila, mai cá in Ungari'a. In Itali'a potemu dice, ca in decursulu anului 1874 nu s'a intemplatu nimicu mai momentosu. In tempulu din urma parlamentulu a votatu marelui patriotu Garibaldi o subventiune anuale, pentru sacrificiele ce le-a adusu pre altariulu patriei, inse batranulu republicanu, pretestandu ca financiele tierei se afla intr'o stare critica, n'a vrutu se primésca acésta subventiune.

Russi'a se pare ca a renunciatu cu totulu la activitate in Europ'a. Ea si-a pusu de presente tóte poterile in Asi'a, unde a inaintatu pana in apropiare de Himalai'a, adeca pana langa minele de auru ale Angliei, cu care de buna seama se va incaiará, pentru ca atunci Russi'a va dice Angliei „lasa-me se mai storcu si eu pucina potere din acésta Indi'a, pre care tu o esploatezi de seculi intregi." Provinciele asiatice ale decrepitului imperiu osmanu inca voru cadé in man'a Russiei, dér atunci se va duce cu totulu imperiulu osmanu, pentru ca la dunarea de diosu se vede deja negr'a fortuna, care inca in anulu 1875 se va poté descarcá.

Brasiovu in diu'a nascerii D. 1874 st. v.

(—) Impertinenti'a diariloru sasesci, intru a insulta pe Romani, cate odata nu are margini. Diuaristii sasesci nu au parechia in pseudoliberalismu. Ei predica egalea indreptatire a nationalitatiloru, combatu privilegiile ungariloru, ataca pre acestia pentru asuprirea, ce o facu popóreloru nemaghiare, precandu de alta parte apara privilegiale sasesci si sustienu cu tóte midiulócele morali si nemorali egemoni'a sasésca asupra celoru de alta limba din fundulu regiu. Deregatoriele publice se considera cá proprietatea loru eschisiva.

Er' déca cutéza vreunu romanu numai se competeze la vreuna diregatoria, se afla diuarie sasesci, cari se lauda a fi liberali, si asta incercare romanésca de a occupa ceva din cea ce li se cuvine, — o numesce nu mai multu, nice mai pucinu, decatu talharia asupra proprietatei sasesci. Audi colo!

Unu nou exemplu eclatantu in acésta privintia ne dà: „Tageblatt“ sasescu din Sibiiu, in n-rulu seu din prim'a Ianuariu 1875 st. nou. Casulu e acest'a:

In Brasiovu devenindu postulu de presiedente si jureconsultu alu scaunului orfanale urbanu in vacantia, s'a escrisu concursu pentru acestu postu si in acestu concursu se cerea dela concurentu aratarea de cunoscintie juridice, teoretice si practice.

Membrii romani ai representantiei comunale, luandu in consideratiune, cumca in totu magistratulu nu se afla nice unu romanu, si cumca maioritatea poporatiunei din asta cetate, inca suntu romani, voindu apoi a pune odata la proba simtiulu de dreptate si ecuitate alu sasiloru, au miscatu pre unulu din advocatii de romani din locu, cá se concurga la acestu postu.

Concursulu s'a facutu. Romanulu a aratatu cualificatiunea receruta, in abundantia, dupoi concurenti sasesci, ce mai erá, nu au produsu documente de cualificatiune.

Alegerea s'a intemplatu, si Romanulu primindu numai voturile minoritatii romane si maghiare, a cadiutu, si fù alesu unulu dintre sasi prin maioritatea voturiloru sasesci.

Cu atata credea Romanii, ca caus'a s'a finitu, cu acea, ca sasii mai inmultira registrulu peccateloru de egoismu, inca cu o fapta. Dér' se vedi, ca una corespondintia a lui „Tageblatt,“ dupa ce vorbesce de talharii si rapitori de strate, ce se intempla prin Brasiovu, continua: „precandu spalaturile poporului astfelu doredescu, catu de slabe concepte possedu despre conceptulu proprietatii, se arata, durere, si la classele mai bune o rapacitate selbatica dupa unele lucruri cupidóse, care nu numai ca nu -si are refrenulu moralu, déca este spriginita de partite intregi.“ Dupa estu exordiu spune apoi, ca la postulu de presiedente alu scaunului orfanale nu numai ca a concursu si unu romanu, dér' a voitu insusi se si voteze (dela ce vedi bine, că membru alu communitati atatu dupa punctele regulative, catu si d. ordinatiunile mai tardie, nu erá eschisu).

Cu alte cuvinte, — officiale se considera de proprietate sasésca; Romanulu, carele cutéza a concurge la unu officiu in fundulu regiu, este unu rapitoriu selbatecu; cei ce votéza pentru elu suntu complicii densului. Nu mai multu, nece mai pucinu, decatu acestea le dice „Tageblatt“ celu liberalu din Sibiiu, prin corespondentele seu brasiovénu. Au nu e acesta o inpertinentia fora margini in nerusinare?! Astfelu o pate Romanulu cu óspetii lui.

Privilegiulu Andreanu da selbele proprie Romaniloru (sylva Blaccorum) spre folosintia comuna si sasiloru, Romanii -si impartiu proprietatea loru, in semnu de amicitia cu sasii. In documente vechi se cetesce: „hospites theutonici pro amicabili oferto hoc Valachis magnas dicunt gratias.“

Asia a fostu dintr'unutalu.

Sasii au sciutu apoi a stórce prin machiavelismulu loru summa de privilegii, — sciura a le luá Romaniloru selbele si agrii si ai desbracá de drepturile loru politice; sciura se prefaca comune libere in iobagi, si se supuna pre Romani si pre popii loru, se platésca dijme la popii sasesci. Sciura si dupa prochiamarea libertatiei popóreloru se monopolisese pentru sine administratiunea atatu politica, catu si juridica, in fundulu regiu, — si considera, vedi si astadi officiale publice, că proprietate sasésca. Si acum Romanulu, déca cutéza a-si cere ceva d'intru alu seu, se numesce de catra sasi furu si rapitoriu!

Egoismulu si separatismulu, se vede, ca i-a orbitu pre sasi. Au cugetatu ei ca -si voru poté suntiné inca lungu privilegiale loru, cu puterea? Aliatii loru dupa ce -si voru intari cum se cade domnia, le voru surpá privilegiale. Atunci póte va fi bunu ajutoriulu Romaniloru, cá se nu i lase a fi ingropati sub ruin'a privilegialoru ruginite. Dér' Romanulu tiene minte. Er' sasii se -si aduca aminte cateodata de sentinti'a lui Mirabeau ca „privilegiale voru cadé, dér' poporulu va remané eternu!“

Brasiovu 30 Dec. c. v. 1874.

La situatiune.

II. Dupa ce in meditatiunile trecute din nr. „Gazetei“ 95 amu apretiatu appelulu comitetului municipale din Clusiu, si partea afirmativa din declaratiunea „Albinei,“ ca si romanii ungureni tienu cestiunea participarii la legislatiunea Ungariei proxima deschisa, trecemu acum a trage la scrutare partea negativa din acea declaratiune. — Ea suna dupa cum ne aducemu aminte asiá: „déca maghiarii voru merge totu pe acea cale in politic'a loru nationale.“ —

Este adeveratu, ca in politica nui nemicu absolutu. Acésta ni-a aratatu nu numai parlamentele nóstre duple de dincolo si de dincóce de Lait'a, ci chiaru si Tronulu, care eri a sanctionatu legi in sensu centralisticu, astadi in sensu dualisticu si mane Ddieu scie, in care sensu va fi necessitatu a sanctioná, — spre a nu lasá luntrea statului se se innece intre valurile politice ale interesseloru de partite. —

Este inse o marca, ori cumu amu dice unu cumpetu in variatiunea directiuniloru politice, preste care nece individii, cu atatu mai multu popóra ori regime potu trece, fara a devení taxate ori de debile in caracterulu loru, ori de incapace, ori in fine de viclene. —

Maghiarii, séu mai bine disu, conducatorii loru de tóte conditiunile, — (pentru-ca natiunea intrega este multu pucinu mai inocenta) spre esemplu prin promisiunile cele bombastice facute in 1865 si 1866 nationalitatiloru, si apoi dupa ce ajunse la potere, negate, s'au infaciosiatu lumei de ómeni vicleni; prin predatiunile financiari, prin organisatiunile cele scalciate, prin terorismulu limbisticu si prin alte nesajunsuri publice s'au aratatu, de incapaci si de egoisti pana la inmoralitate; — prin subordinarea loru sub partit'a pangermana de dincolo de Lait'a si anume sub categoric'a dictatura a unui Herbst ori Giscra, de acaror'a cretire de frunte tremura, s'au aratatu debili de caracteru; pe scurtu de ómeni fara calitati superiore in adeveratulu intielesu alu cuventului. —

Facia de acestu adeveru ne-au surprinsu clausul'a din „Resunetulu“ „Albinei,“ care face decisiunile atitudinei fratiloru ungureni, pendinte de conduit'a unoru conducatori politici, ce ni s'au presentatu in unu deseniu intregu asia de pucinu seriosu si asia de pucinu morali; tirani facia de noi, — sclavi facia de aliatii, recte protectorii loru. —

Ce voru face fratii ungureni, déca conducatorii maghiari voru esi de acumu inainte pana dupa alegeri cu totu feliulu de programe amicale si magulitórie romaniloru. Déca unii spre esemplu voru face parada cu concessiunile lui Kossuth tramise lui Iancu in 1849; déca altii voru luá pe „Pesti Náplo,“ pe „Debatte,“ pe „W. Lloyd“ si pe alte foi maghiare si germane din anulu 1865 si voru decopiá promisiunile facute atunci nationalitatiloru nemaghiare; déca altii voru amestí pe politicii nostrii cu fabule diplomatice, pe prelati cu fundatiuni si palarii de cardinalu, pe cleru cu ajutória dela statu, — apoi déca altii voru tramite cá in 1865 pe d-lu M. si pe d-lu S. P. prietne romani, cá se le spuna catu de multu iubescu maghiarii pe romani, dér' nu potu se le satisfaca in momentu din 99 de cause; precum suntu: ca spre esemplu pe democrati -i opresc aristocratii, pe aristocrati -i opresc democratii si pe toti — „blastematii de nemti, „camarill'a“ si iesuitii“ — si altii cá acesti'a? —

Ce voru face fratii ungureni, déca capii dela partiti'a domnitória in sessiunea presenta, pe langa promissiunile de pe strade, din casine si din adunarile municipali, voru lasá pe de o parte legile faurite in detrimentulu nostru asia pe cumu suntu, si voru mai adauge altele pe langa ele; — apoi pe de alta parte le voru dovedí matematicesce, ca implinirea promissiuniloru póte se fia obiectu de pertractare numai in sessiunea legislativa proxima? —

Tiene-voru sub asemine conduita ecuivoca portarea maghiariloru de possibile, ca se va abate vreodata dela calea de pana acum? — Si déca nu, — ce barometru politicu posedu fratii romani ungureni spre a sci apodictice: ca maghiarii — in contra adeverului istoricu de atatea secle — si-au schimbatu tocma acum facia cu noi politic'a nationale de pana acumu? — Asia ceva cine ar' mai si crede? —

Noi nu suntemu fericiti de a trece de ómeni procopsiti, nice ne numeramu intre conducatorii nationali, inse tocma pentru acesa intrebamu:

Óre unu poporu póte se dica: Me voiu ingrigí de interessele mele vitali, numai intru atatu, incatu altu poporu -mi va aretá calea? —

Maghiarii mergu si voru merge totu pe calea, pe care le place loru si pe care cugeta ca-i va duce la fericirea loru nationale; ei nu reflectéza neci voru reflectá vreodata fora cugetu de insielare, — déca ne place si nóue calea, pe care mergu ei. —

Suntu acum diece ani aprópe, de candu amu fostu condusi totu pe calea, pe care ne-au aretat'o acei'a, cari au crediutu in doctrinele si promissiunile maghiariloru.

Óre se nu fia la tempu, cá se dica si fratii ungureni: lasamu pe maghiari singuri in legislatiune, ei ne-au aratatu prin legea electorale, ca nu voiescu a fi genati ori controlati acolo de alte elemente. Ce au facutu, pana ce au partecipatu si cati-va din romani acolo, — amu vediutu; — ce voru face ei singuri prevedemu. —

Déca „Albin'a“ prin conditiunea si usi'a deschisa lasata cá de scapare de partea afirmativa, are de cugetu a merge pe alta cale, sei fia de bine schimbarea cá vremea. — **f.**

Publicaramu articlii „La situatiune,“ tramisi de o mana fórte stimabila nationale, in interessulu lemuririi cestiunei, ce se afla la ordinea dilei. Redactiunea -si reserva dreptulu, de a revení la acésta cestiune cu opiniunile sale, dupa ce se va mai cerne prin comunicatele, ce ne sosira si ne voru mai sosi.

Tocmai lassamu se urmeze aici si unu altu articlu din partile Turdei, care suna asia:

Turd'a, 6 Ianuariu 1875.

La appelulu fratiescu din Clusiu.

Alegerea deputatiloru pentru proxim'a sessiune a parlamentului din Buda-Pesta se apropia.

Cumca importanti'a acestui parlamentu pentru Transilvani'a in genere si, specialminte, pentru maioritatea romana a acestei tierre a fostu si este nulla, ne demonstra pana la evidintia trist'a esperientia de tóte dilele, caotele de legi si de ordinatiuni confuse si contrarie unele altor'a, justiti'a si administratiunea in starea cea mai deplorabila, esactiunile ne mai audite, arbitriulu si terorismulu organeloru publice instituite de guvernulu magiaru, miseri'a generala, despoiarea tieranului, impedecarea instructiunei publice prin afurisiti'a de maghiaromania a celoru ajunsi la potere, organisarile si desorganisarile fora capetu si tóte nstrebnice, libertatea incatenata si restrinsa din ce in ce mai brutalu, si, in fine, descuragiarea, carea din ce in ce cuprinde si inveninéza mai multu spiritele. —

Recriminatiunile reciproce, cari se inscenéza de cate-va lune incóce, ale toturoru partileloru si fractiuniloru, ale toturoru organeloru de publicitate ma-

ghiare, ale toturoru pretiniloru barbati de statu maghiari, voindu a aruncá responsabilitatea acestei stari miserabili unii asupr'a altor'a: tóte aceste recriminatiuni si invective passionate suntu cea mai lamurita proba despre necapacitatea, nepriceperea, desiertatiunea si goletatea toturor'a in totu ce se tiene de legislatiune si gubernare, ceea ce parlamentulu maghiaru, dela 1867 pana astadi, o a doveditu mai bine decatu cum ar' poté inimiculu seu celu mai nelmpacatu.

Tóte aceste resultate ale dominatiunei maghiare s'au prevedutu si sau predisu de tempuriu de catra ómenii libertatii; dér' politicii maghiari, condusi numai de frigurile si de nebunaticulu loru deliru de maghiarisare, si-au continuatu totu-si operr'a desastruósa, antisociala si asiatica, si, dupa o sbucsumare febrila de optu ani, in locu de a aflá acea naluca minciunósa, acea grandóre supranaturala maghiara, afla astadi, ca Ungari'a este imbrancita sub greutati nesuportabile, ca prin ei insii este adusa la ruina totala. Ce se dicema apoi despre Transilvani'a, candu, anca inainte cu cati-va ani, se aflá chiaru si unii politici maghiari, cari ei insi-si recunoscea, ca Transilvani'a este pasialiculu Ungariei? Ce au trebuitu dér' se devina Transilvani'a pana asta-di, si ce are inca se devina mai alesu sub influintu'a nóuei si draconicei legi electorali? Dér' acesti conservativi, acesti liberali, acesti democrati maghiari, ce dreptate, ce imbunatatiri si ce libertate vréu si mai potu ei se mai dé romanului?

Se cetimu „Reform'a" lui Lónyai, brosiur'a lui Asbóth, si pre langa cele vechie, se mai cetimu si nóuele diuarie maghiare „Közérdek" si „Nemzeti Hirlap," si vomu vedé, ca romanulu n'a fostu destulu de torturatu, destulu de persecutatu; vomu vedé, ca tóte institutele romane de cultura, pre cari si altmintrea abiè le sustienemu, trebue desfintiate, si averile loru confiscate; vomu vedé, ca tóte calamitatiile provinu de acolo, ca tiér'a nu e destulu de maghiara: ca caus'a toturoru miserieloru, calamitatiloru si complicatiuniloru, in cari ne a cufundatu acestu sistemu politicu absurdu, nu este alt'a decatu, ca romanii mai potu anca resufla si-si mai dau inca binetie in limb'a loru; ca agitatiunile infernali, ur'a nedumerita si calumniele vili aruncate contra nóstra, in mesura progressiva maghiara, nu suntu anca destule; si, in fine, ca dilapidarile tesaurului publicu si estoriaiunile calculate si exercitate cu o rapacitate mai multu decatu vandalica asupr'a poporului, anca nu si-au ajunsu finea.

Dupa asemenea auspicia si directiune a lucruriloru, mai este-ne óre iertatu nóue romaniloru din Transilvani'a, se mai asteptamu ce-va bine dela parlamentulu maghiaru din Bud'a-Pest'a? Óre acestu parlamentu, dupa-ce ne a despoiatu mereu de autonomia, limba, drepturi politice, de tóte drepturile cele mai sacre; dupa-ce prin imprudinti'a si hallucinatiunile sale a adusu tiér'a si poporulu la sapa de lemnu, ce perespectiva de salute ne mai póte dá óre?

Intr'adeveru, déca a fostu candu-va tempulu, cá, conformu principialoru de libertate natiunale, poporulu romanu din Transilvani'a se-si accentueze din nou tienut'a si attitudinea sa facia cu agentii tiraniei si ai sclaviei, acestu tempu a sositu éra-si asta-di, candu in curendu se voru redeschide urnele electorali pentru parlamentulu din Bud'a-Pest'a, unde, spre batu-jocurirea nóstra, vomu fi éra-si chiamati.

Dreptu aceea, salutamu cu viua bucuria initiativ'a luata de tempuriu de clubulu romanu din Clusiu, prin appelulu seu fratiescu, publicatu in diuariale romane, ca-ci este de necessitate imperativa, cá se dispara dintre noi tóte neintielegerile — déca mai suntu — in acestu obiectu momentosu; este de trebuintia cá, precumu totudeaun'a, asiè si acum'a, in presér'a nóueloru alegeri, natiunea romana din Transilvani'a se-si manifeste, cu tóta energi'a, vointi'a si procederea neclatita si solidaria facia de impilatorii sei,

Suntu inse in acestu appelu dóue lucruri, cari ni se paru nepractice: mai antaiu, ca convocarea conferintiei pe 15 Februariu 1875 st. n. la Alb'a-Iuli'a se concrede barbatiloru recunoscuti antesignani si natiunei, precandu clubulu trebuiá au se numésca cu numele pre acei barbati antesignani, cari ar' fi mai chiamati spre acést'a, au — anca si mai bine — se conchiame numai decatu insu-si clubulu conferintí'a din cestiune, ca-ci, dupa parerea nóstra, antesignanu alu nostru este celu ce inaugurésa si prepara una lupta contra adversariloru natiunei romane; a dóu'a, form'a, dupa care se appelulu cestiunatu se intentionéza compunerea acestei conferintie, anca ni se pare nu numai nepractica, dér' — avendu mai alesu in vedere lips'a de o organisatiune positiva a natiunei — ni se pare anca si prè fortiata, si, pre langa acést'a, espressiunea de „voci nechiamate" anca se vede a fi neliberala, ca-ci fia-care romanu, care sente in anim'a sa divinulu impulsu de a concurge cu ide'a séu cu fapt'a la prosperarea natiunei, are dreptulu si detorinti'a, déca i este possibilu, de a urmá unui appelu fratiescu provenitu din initiativ'a libera a altoru connationali ai sei, ca-ce, de multe ori, nici maioritatea, nici minoritatea unei corporatiuni séu conferintie nu esprime adeverulu, si, de multe ori, ide'a cá espressiune a adeverului, emissa chiaru si numai de unu singuru particulariu, póte se inspire millióne de individii, una natiune intréga, ce'a ce istori'a nu numai a altoru popóra, ci si a nóstra ne invétia in destulu. Afara de acésta, óre basea formei propusa de clubu este romana, este democratica, ori este cu totulu straina spiritului nostru?

De altmintrea, natiunea romana asta-di nu mai este nece decatu in una stare atatu de primitiva, cá se potemu portá fric'a, ca cati-va individi, cari dóra s'aru infacisiá cu ce-va cugete tendentiose séu dóra cu ce-va missiune straina la conferinti'a projectata — precum s'a mai vediutu si la altele asemenea occasiuni — voru amuti, voru compromite séu falsificá ide'a si vócea natiunei, ca-ci acésta idea, acésta vóce sunt degia bine determinate, nealterabile, si sunt mai pre susu de ori-ce temeri. Asia déra, voimu deplin'a libertate!

Deci clubulu romanu din Clusiu, in urm'a nobilei sale initiative, se nu intrelase de a convocá insu-si fora amenare, la Alb'a-Iuli'a Conferinti'a subversanta; natiunea i va audi viersulu, si la tempu va fi acolo, pentru a-si manifestá, cá totude-un'a, liberu si francu, vointi'a si procederea sa facia de viitóriele alegeri de deputati la parlamentulu din Bud'a-Pest'a.

Nóu'a lege electorale,

CAPITLULU V.

Procedur'a la alegere.

(Urmare din an. tr.)

§ 78. Votulu, care n'are intielesu, séu se póte interpretá in mai multe moduri, séu nu s'a datu unuia dintre candidatii de deputati, este fora potere.

Déca sub unu nume de familia este numai unu candidatu, atunci votulu nu se póte considerá de fora potere, din causa, ca numele de botedin s'a spusu reu, séu nu s'a spusu de feliu, precum nici atunci, candu votulu fora tóta indoiél'a se póte adeverí pentru unulu dintre candidati.

§ 79. Déca in decursulu alegerii se ivesce astfeliu de pedice, pentru cari alegerea nu se póte continuá regulatu, presiedintele electorale cu deputatiunale póte suspinde votarea pre responsabilitatea sa, cestu din urma inse numai pre langa aretare de indata la presiedintele electoru.

§ 80. Déca votarea suspinsa nici dupa dóue óre nu s'ar' poté continuá presiedintele electorale intrerupe alegerea si raportá despre acést'a comisiunei centrali.

Comissiunea centrale, in intielesulu §-lui 57 alu acestei legi pune nou terminu pentru nóua alegere.

§ 81. Déca in decursulu alegerii, cesialalti candidati, afora de unulu, repasiescu, si acésta intentiune a loru o comunica espresu presiedintelui in persóna séu printr'o dechiaratiune scrisa si subscrisa de man'a propria, candidatulu remasu fora rivalu se dechiara de ablegatu dietale.

Repasirea candidatiloru e a se trece la protocolu.

§ 82. Déca dintre candidati nici unulu n'a cascigatu maioritates absoluta de voturi, intre cei duoi candidati, cari relativminte au intrunitu mai multe voturi, se face alegere nóua, pentru care commissiunea centrale, in intielesulu §-lui 57 din acésta lege, prefige altu terminu.

De maioritates absoluta a voturiloru se considera numerulu mai mare, decatu diumetate a totuloru datoloru voturi valide, macaru déca o parte din voturi s'ar' fi datu unui candidatu, intr'acea repasitu.

De asemene are locu alegere nóua, déca duoi candidati au capetatu voturi in numeru egale.

Déca dintre cei duoi candidati unulu intr'acea, pana la terminulu nou de alegere — repasiesce dela candidatura, séu a reposatu, candidatulu remasu fora rivalu, la sosirea noului terminu se anuncia de deputatu dietale.

§ 83. Dupa ce fia-care comuna a votatu in ordinea statorita, si au votatu, séu s'au chiamatu pentru a votá si acele comune, cari nu s'au presentatu la rondulu loru, presiedintele electorale prefige unu terminu de celu pucinu un'a óra si nu mai lungu de dóua óre, dupa decurgerea carui'a nu se mai potu primí voturi.

Presiedintele deputatiunale incheia list'a de votare, subscrie, impreuna cu notariulu trei exemplaria din acesa, precum si protocolulu despre decurgerea votarii., si o predá presiedintelui electorale.

§ 84. Presiedintele electorale, membrii deputatiunii de incredere ai candidatiloru, déca in cerculu, unde suntu delegati, au dreptu de alegere, potu votá inaintea ori-carei deputatiuni si dupa decurgerea órei de inchiare oterite in intielesulu §-lui 83.

§ 85. Fia-care deputatiune scrutinatória face protocolu despre decurgerea votarii.

In acestu protocolu este a se notá:

a) numele membriloru deputatiunii scrutinatórie si a barbatiloru de incredere ai candidatiloru;

b) inceputulu votarii si resultatulu finale de inaintea deputatiunii;

c) decisiunile eventuali ale presiedintelui si dispusetiunile acestuia facute in interessulu ordinei.

Despre voturile respinse este a se duce un'a consemnatione separata, care se aclude protocolului.

§ 86. Déca votarea intru intielesulu §-lui 83 s'a incheiatu inaintea toturoru deputatiuniloru, presiedintele electorale constata resultatulu finale alu votarii inaintea membriloru deputatiunali si dechiara pre candidatulu ce a intrunitu maioritatea absoluta din insemnatele voturi valide, de deputatu dietale alu cercului.

§ 87. Despre intréga decurgerea alegerii a se face protocolu, si in acel'a a se insem

a) numele cercului electorale;

b) locului si timpulu alegerii; ati;

c) numele candidatiloru de candidati si a

d) numele propunetoriloru de ei séu de presiedinte, datulu dechiar' tarii;

e) repasirea uale a candidatului séu a candidatiloru;

f) déca facutu votare, timpulu inceperii si ale alu votarii;

g) a de inchiare, prefipta de presiedinte;

h) decisiunile presiedintelui si dispusetiunile se de elu intru interessulu ordinei.

In protocolu n'are locu nici protestu, nici ori ce alta observatiune. Protocolulu -lu subscrie presiedintele si notariulu de langa elu. —

§ 88. Atatu protocolulu generale, catu si protocolulu deputatiuniloru scrutinatórie, si cólele rubricate, suntu a se scrie in limb'a officiale a statului, in 3 exemplaria.

Dintre aceste unulu se dà indata deputatului alesu, séu i se tramite pre langa recepisa. Celelalte dóue exemplarie suntu a se tramete comissiunei centrali, — carea unu exemplariu -lu depune in archivulu municipiului séu alu orasiului, cel'alaltu -lu tramite ministrului de interne.

Protocolulu de alegere servesce deputatului alesu de credentionale.

Atatu formularia pentru protocóle, catu si cóle

rubricate pentru votare, ministrulu de interne tramite juredictiuniloru respective in câtime de ajunsu.

§ 89. Asupra validitati alegeriloru atacate, prin petitiune decide Curi'a.

Regulele materiali si formali, conformu carora va avé se procéda Curi'a in acestu cercu de competintia alu seu, le va statorí o lege speciale.

Pana la crearea acestei legi, decide asupra validitatii alegeriloru casi'a representativa. —

CAPITLULU VI.

Respunsabilitatea organeloru conlucratórie la conscriere si alegere, si pedepsirea abusuriloru la alegere.

§ 90. Organele conlucratórie la conscrierea alegatoriloru, la compunerea si rectificarea listeloru, precum si la actulu de alegere, suntu respunsabili pentru implinirea essacta si constientiósa a detoritieloru loru, normate in acésta lege.

§ 91. Cine pre membrii deputatiunei conscriatórie séu scrutinatórie, séu a comissiunei centrali, séu preste totu pre aceia, cari suntu insarcinati cu essecutarea dispusetiuniloru acestei legi, in functiunea loru officiale, ii vatema cu cuventulu, séu cu fapt'a, séu in ori care altu modu, séu ii calumniédia, séu ii ataca cu spresiuni deonestatórie, séu ii insulta spre scandalisare publica, pre catu fapt'a nu ar' formá unu actu criminale, ce cade sub imputatiune mai grea, este a se pedepsí cu mulcta in bani pana la 500 fl. respective cu aresto pana la 3 luni.

Cine pre deputatiunile functiunatórie in cause de alegere le impedeca — in functiunea loru — prin amenintiare cu fapte ce cadu sub pedépsa, séu prin violentia, séu intarita spre altii spre impedecare cu forti'a a functiunii loru, are a fi pedepsitu cu suspinderea dreptului seu de alegere pe 3 ani, si cu carcere pana la duoi ani.

§ 92. Contra acelui presiedinte electorale séu deputatiunale, notariu, séu barbatu de incredere, séu a altui care-va organu conlucratoriu in urm'a unei insarcinari speciali, care prin fapta, séu prin negrigire, vatema dispusetiunile acestei legi, are locu procedur'a *disciplinare in intielesulu capitului VI* din art. de lege XLII din 1870, si respective suntu a se pedepsí dupa §-lu 83 din acelu articlu, cu glóba pana la 500 fl.

Déca negriginti'a, séu vatemarea detorintiei legali trage dupa sine nesuccederea, eventualminte nimicirea alegerii, calcatoriulu de lege este a se pedepsí cu glóba in bani pana la 2000 fl.

Déca acela, cari intru intielesulu articlului de lege XLII din 1870, § 78, suntu chiamati a ordiná investigatiunea, nu o dispunu acést'a, la rescercarea motivata a comissiunei centrali, séu pre temeiulu planseriloru motivate din partea singuratecilor, investigatiunea, si in urm'a acestei actiunea fiscale o póte ordiná si ministrulu de interne.

§ 93. Acelu diregatoriu publicu séu preutu, care nu dà la timpulu seu datele, respectivé documentele necessarie pentru conscrierea alegatoriloru, bunenóga edarea acelora, se va pedepsí prin tri-

§ respectivu, cu glóba pana la 500 fl.

numelui se Cine pentru intruducerea fora cale a séu pentru sta a altuia — in list'a de alegatori, intea deputatiunea din lista a celui inscrisu in-centrali, se folosesce scrietóre, séu a comissiunei séu in esenti'a sa necorectu documentu falsu, falsificatu va pedepsí in bani pana la dietoriu adeverului, se pana la 3 luni. 0 fl. séu cu aresta

§ 95. Acelu membru depu- sifica documentele comunicate lui offi- ale, care falle instraina séu nimicesce; mai departe inte, séu falsifica list'a de alegatori, séu a votantiloru, care pedepsí cu suspinderea dreptului seu de alege va trei ani, cu carcere pana la duoi ani, si cu glób pana la 2000 florini.

(Va urmá).

!! Associatiunea Romaniloru brasioveni pentru spriginirea invetiacceiloru si a sodaliloru messeriasi romani tienú in 29 Decembre a. tr. adunarea generale. Din reportulu, ce la vomu publicá in nr. v., se póte vede activitatea comitetului precum si directiunea ce o are acésta Associatiune de atata importantia. Nu putemu publicá reportulu cestionatu, fara de a pune mai antaiu la anim'a tuturoru Romaniloru acea ce am mai disu de atate ori, ca messeriele suntu unu capitulu principalu alu economiei nationale. Isvorulu celu mai mare pentru buna starea materiala a unui poporu, este necontestabilu *industri'a*. Cele d'antelu popóre din Europ'a, anglesii, francesii si germanii ar' fi totu asia de seraci, cá si noi, déca n'ar' avé industri'a cea progressiva inflorit'oria pe tóte terenele si in speciele ei.

Messerile si industri'a facu astadi banli, ma si influntl'a politica o exorcisaza. Si noi Romanii, carora cá la tóta lumea „ne scapara ochii dupa banii", suntemu mai multu avisati la messerii de catu ori care poporu din lume, déca vremu se cumpanimu catu de pucinu intre popora. — Deci inteligintia nóstra remane culpabile de crima cea mai mare ce se póte comite in contra natiunei pana atunci, pana candu nu cauta sa dè viatia atatoru Associatiuni in fia-care cetate, in fia-care orasiu, in fia-care tienutu romanescu.

Avendu messeriasi, avendu industriasi, avemu bani si banii conditiuneaza ridicarea unui poporu, pana la gradulu celu mai mare de buna stare. Frati Romani! Imitati exemplulu brasioveniloru, infiintiati in totu loculu asseminé Associatiuni, indemnati pe parinti se -si dè copii la messerii si fericindu-ne unii pe altii, cu totii vomu fi fericiti. Aceste premitemu inainte de publicarea Reportului, care va esí in nr. v.

Convocare.

Prin care toti inteligentii romani din comitatulu Albei de diosu suntu pofiti a se presentá in 23 Ianuariu a. c. st. n. la locuintí'a subscrissului in Alba-Iuli'a, spre a discute asupr'a Appelului elubului din Clusiu in privinti'a tienutei Romaniloru facia de alegerile dietali venitorie.

Alba-Iuli'a, 11 Ianuariu 1875.

Axente Severu.

Noutati diverse.

(✝ Necrologu.) Alesandru Deganu preutu rom. in Deagu a repausatu in 18 Decembre st. v. 1874, dupa ce in acésta cariera inca nu implinise trei ani, lasandu in doliu pre iubit'a sa socia Lucreti'a Deganu nascuta Moldovanu, pre fi'a sa Mari'a in etate de duoi ani, pre betran'a maica-sa Anica Deganu, pre iubitulu seu socru Isai'a Moldovanu preutu rom. in Clirilcu, precum si alti ai sei consangeni, unu frate si trei surori, si din partea sociei sale, pre unchiulu Vasiliu Moldovanu pres. scaunului orf. in D.-Santu-Martinu, cu stimat'a-i familia, pre sor'a sociei sale Mari'a Moldovanu maritata Anca preutésa, si pre iubitulu frate Alesandru Moldovanu. Remasitiele pamentesci s'au astrucatu langa beseric'a gr. cat. in Deagu in 20 Decembre a. c. dupa ritulu nostru gr. unitu — asistendu mai toti preutii tractului Ernotu. Fia-i tieren'a uniora si memori'a binecuventata. — ! —

— Lini'a calii ferate romane Pitesci—Verciorova, adeca acea linia, ce ajunge la confiniele ostrungaresci la Orsiova, s'a deschisu dilele trecute, predandu-se comunicatiunii publice. Ea va remané infundata, afara de comunicatiunea de transitu européna apusésa, pana candu Austro-Ungari'a nu va grabí cu construirea calii ferate Temisior'a—Orsior'a spre a efeptuí junctiunea.

— Broglie, fiindu insarcinatu din partea presiedintelui Mac-Mahon cu formarea noului cabinetu, a dechiaratu, ca nu póte formá cabinetulu, pana ce adunarea nationale nu se va pronunciá asupr'a legiloru constitutionale.

— Don Alfonso, inainte de ce a plecá la Madrid, s'a logoditu in Parisu cu principes'a Mércédés, fiic'a ducelui Montpensier.

— Camer'a Ungariei si-a inceputu noule siedintie 9 Ianuariu a. c. Petitiunile intrate s'au trimisu la comissiunea de petitiuni. Ministrulu de interne Szapáry presenta unu proiectu de lege despre evitarea si delaturarea irregularitatiloru, ce potu obveni in cercurile de alegeri.

— Prea Santi'a Sa archiepiscopulu si metropolitulu de Alba-Iuli'a Dr. Ioanu Vancea are de cugetu a conchiamá la primavéra unu sinodu archidiecesanu. Salutamu cu anima plina de bucuria acésta scire, si dorimu cá ea, sub parintésca ingrigire a Prea Santiei sale metropolitului, se devina fapta complinita spre binele si salutea poporului romanu.

— Scirile mai nóue spunu, cumca Don Carlos n'are de cugetu se depuna armele. Elu va publicá in curendu unu protestu contra proclamarii lui Alfonso de rege alu Ispaniei. In acestu documentu adressatu catra soldatii sei si catra Europ'a, pretendentulu va dice, cumca prin nóu'a fase in care a intratu resbelulu, situatiunea nu s'a schimbatu intru nimica; dinsulu -si va apará contra monarchiei constitutionale drepturile sale neprescriptibili, ce le-a primitu prin nascerea sa, dela D-dieu; elu va luptá pre venitoriu contra monarchiei constitutionale in tocmai cum a luptatu pana acum contra anarchiei si a republicei.

Nr. 103/r. c. 1875. 1—3

Publicatiune.

La **28 Ianuariu a. c.** 10 óre din di se va tiené siedinti'a ordinaria a consiliului municipalu alu Turdii, cu care occasiune se voru publicá articlii de legi, se voru resolvi mai multe ordinatiuni, recusitiupi si alte affaceri interne, si se voru alege mai multe comissiuni provediute in articlulu de lege XLII din anulu 1870. —

Ceea ce prin acést'a se aduce la publica cunoscientia. —

Turd'a, in 9 Ianuariu 1875 st. n.

Alexiu Miksa m/p.
Vice-comite.

Cursurile

la bursa in 13 Ian. 1875 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl.	24½	cr. v. a
Napoleoni	—	—	8 „	89	„ „
Augsburg	—	—	104 „	70	„ „
Londonu	—	—	110 „	55	„ „
Imprumutulu nationalu		—	75 „	70	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			70 „	30	„ „
Obligatiunile rurale ungare			78 „	—	„ „
„ „ temesiane			77 „	—	„ „
„ „ transilvane			76 „	40	„ „
„ „ croato-slav.			80 „	50	„ „
Actiunile bancei	—	—	1002 „	—	„ „
„ creditului	—	—	228 „	—	„ „

Reducerea pretiului de sticlaria.

Prin acést'a se aduce la cunosciuti'a onorab. publicu, cumca in urmarea, ca pretiulu sodei efitinitu, ne aflamu acum in placut'a pusetiune a **reduce** pretiulu sticlariei incependu dela **1 Ianuariu 1875,** si adeca:

a) Table sortate de prim'a calitate, mezin'a (Schock) à 1 fl. 50 cr.
b) „ „ „ a dóu'a „ „ „ „ 1 „ 30 „
c) Marfa cava (gaunósa) alba si verde „ „ 1 „ 20 „
d) Sticle albe de apotheca si de apa minerala „ 1 „ —

Pana candu nóstru vinde present'a provisiune, se voru face espeditiunile cele mai punctuale, aplacidandu domniloru cumparatori soroc de patru luni si 10% cá si pana acum, — cu scopu, cá in piati'a acést'a se infrenamu concurinti'a din afara.

3—3 **Administratiunea**
privilegiatei fabrice de sticlaria a contelui Mikes,
Margarethen Post. N. Borosnyó.

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.